

Список використаної літератури:

1. Сухарева Л., Дмитренко И. Внутренний аудит: организация и методология: Научно-практическое пособие. – Донецк, 2000. – 75 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 1997 / Пер. 3 англ.; За ред. С. Голова. – К., 1998. – 736 с.
3. Гончарова Н. Проблемы становления учетной политики предприятия у условиях реформирования бухгалтерского учета // Регіональні перспективи. Науково-практичний журнал. – 2001. – № 2-3 (15-16). – С.66-68.
4. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: Підруч. для студ. спец. "Облік і аудит" вищ. навч. закл. / За ред. Ф. Ф. Бутинця. — 3-є вид., доп. і перероб. — Житомир: ПП "Рута", 2002. — 592 с.
5. Облік в сільськогосподарських підприємствах за національними стандартами. Посібник. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 2000. – 217с.
6. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV, із змінами та доповненнями. [Електронний ресурс] / Всеукраїнська мережа ЛІГА:ЗАКОН. - Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua>
7. Житний П.Є. Організаційно-методологічні аспекти облікової політики фінансово-промислових систем: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.09 [Електронний ресурс] / Павло Євгенович Житний; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". — К., 2009. — 32 с. — укр. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/ard/2009/09jpefps.zip>
8. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навчально-практичний посібник / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 536 с.

В статье рассмотрены основные уровни при разработке и использовании учетной политики и основные этапы подготовки приказа об учетной политике с целью обеспечения аппарата управления необходимой информацией.

Basic theoretical and methodological approaches of construction of registration policy with the purpose of effective management of an enterprise are considered in the article

Рецензент: д.е.н., професор, Л. І. Михайлова
Дата надходження до редакції: 28.02.2012 р.

УДК 658.14

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТА АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

О. М. Ковальова, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті визначена сутність фінансового капіталу, розглянута еволюція поняття «фінансовий капітал» та методологічні аспекти його формування, вказані основні джерела та проведений аналіз процесів формування капіталу вітчизняних підприємств.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ринкова економіка передбачає наявність такого виду діяльності як підприємництво. підприємництво - це господарська діяльність, пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції, виконанням робіт, послуг або продажем товарів, необхідних споживачу. Цей вид діяльності характеризується повною самостійністю у прийнятті господарських рішень щодо виду діяльності; чітко орієнтовано на отримання прибутку; не виключає ризику, збитків, й банкрутств.

Важливою рисою підприємництва є самостійне фінансування своєї господарської діяльності, тобто підприємці самостійно повинні знаходити фінансові кошти і самостійно їх розподіляти з метою забезпечення безперервності виробничого процесу. Фінансові кошти (або фінансові ресурси) є не чим іншим як капіталом підприємства. З по-

явою підприємництва змінилася роль капіталу у житті підприємств. У зв'язку з чим відразу виникло багато питань:

- як залучити засоби при утворенні підприємства;
- куди їх направити в першу чергу на початку діяльності;
- як профінансувати свою поточну виробничу діяльність;
- які джерела й у якому обсязі використовувати при розширенні виробництва.

Ці питання можна деталізувати до нескінченності, але на них усі можна дати одну відповідь: капітал допоможе вирішити якщо не всі то більшу частину виникаючих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічною базою дослідження стали наукові розробки в галузі управління капі-

талом підприємств та функціонування ринків цінних паперів. Проблема формування капіталу підприємств, оптимізації його структури та управління присвячені праці Бланка І.А. [1], Швиданенко Г.О. [2], Торкатука В.І., Пана М.П. [3], Грідчиної М.В. [5], Ефимова О.В. [6], Дранко О. [7], Лемківського В. [8], Ляшенка Г.П. [9] та інших.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розгляд методологічних аспектів сутності фінансового капіталу підприємства, визначення найбільш оптимальних джерел та аналіз процесів формування фінансового капіталу.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий капітал підприємства як економічна категорія існує об'єктивно, його природа визначається не суспільно-економічною формацією або типом економічної системи держави, а реальним процесом формування підприємницьких структур і механізмом здійснення фінансування їхньої діяльності. Тому фінансовий капітал підприємств формується і використовується суб'єктами господарювання в будь-якій економічній системі відповідно до стратегічних і тактичних цільових настанов останньої.

Взагалі, термін «капітал», з'явився в XVI-XVII ст., тобто в період становлення ринкової системи господарювання. Із самого початку свого виникнення капітал розглядався як грошовий капітал і різні фінансові зобов'язання. Ширшого розповсюдження термін «грошовий капітал» одержав наприкінці XIX — початку XX ст. у зв'язку з об'єктивними процесами, які відбувалися в економіках найбільш розвинених країн світу: значний ріст промисловості, утворення великих акціонерних підприємств, картелів, концернів, трестів, тобто підприємницьких структур, які вимагають великих обсягів коштів для свого поступального розвитку. Паралельно з цими процесами в банківських установах відбувалося значне нагромадження грошового капіталу, тобто формувався фінансовий ринок.

Володіючи значними обсягами грошового капіталу, банківські установи дедалі активніше стали проникати в реальний сектор економіки, не задовольняючись роллю кредиторів. Грошовий капітал фінансово-кредитних інститутів дедалі більше почав використовуватися для заснування нових підприємств, придбання цінних паперів промислових акціонерних товариств, тобто знову став перетворюватися в промисловий капітал тільки на вищому витку еволюції промислового і позикового капіталів.

Процеси об'єднання грошового капіталу фінансового сектора економіки з грошовим капіталом промислових і інших підприємств реального сектора економіки споконвічно мали фінансову природу, тому що були пов'язані з утворенням, розподілом і використанням фондів коштів, що стало основою для широкого розповсюдження терміна «фінансовий капітал». При цьому під фі-

нансовим капіталом розуміли грошовий капітал, певним чином мобілізований і використовуваний як дійсний промисловий капітал.

Перетворення грошей у капітал є об'єктивною закономірністю розвитку ринкового способу господарювання, товарного виробництва і обігу. Потреба в коштах господарських структур — це потреба в джерелах формування капіталу, які необхідно залучити в такій кількості і якості, щоб з'явилися фінансові можливості для вирішення стратегічних і тактичних завдань підприємницької діяльності. Тому кошти, а також інші види матеріальних і нематеріальних активів, оцінені у вартісній (грошовій) формі, мобілізовані з різних джерел з метою фінансового забезпечення господарської діяльності, розглядаються в сучасних ринкових умовах як фінансовий капітал підприємницьких структур. Отже, за своєю економічною природою фінансовий капітал є капіталом у грошовій формі, який перетворюється в дійсний капітал у процесі свого інвестування. [4]

В науковому обороті поняття «фінансовий капітал» на відміну від поняття «капітал» з'явилося відносно недавно, на початку XX століття після виходу в 1910 році однойменної книги німецького соціаліста Р.Гільфердинга. Досліджуючи сутність капіталу в нових історичних умовах економічного розвитку провідних країн світу, він дійшов висновку, що промисловість стає дедалі залежнішою від банківського грошового капіталу. Відбувається проникнення банківського капіталу в промисловість, у результаті чого відбувається злиття капіталів. Об'єднання банківського капіталу з промисловим він визначив поняттям «фінансовий капітал». Далі Р.Гільфердінг зазначає, що фінансовий капітал — це капітал, що перебуває у розпорядженні банків і застосовується промисловцями». Таким чином німецький соціаліст розглядав фінансовий капітал не стільки з позиції фінансової науки, скільки як специфічну форму розвитку монополістичного капіталізму.

Що стосується теорії фінансів, то в радянський період капітал у будь-якій його формі не був об'єктом дослідження і тільки з початком ринкової економіки почалося формування наукового розуміння економічної природи капіталу підприємства. При цьому більшість сучасних економістів-фінансистів розглядають поняття «фінансовий капітал» як синонім фінансових ресурсів.

Так, І.Т.Балабанов пише: «Капітал — це частина фінансових ресурсів. Капітал — це гроші, пущені в обіг, і доходи, які вони приносять від цього обігу».

Н.А.Русак зазначає, що капітал — це «...кошти, вкладені в суб'єкт господарювання для початку або продовження господарської діяльності з метою одержання прибутку».

В.В.Селезньов дає таке визначення капіталу: «Фінансові ресурси, що використовуються на розвиток виробничого процесу (купівля сировини,

товарів та інших предметів праці, робочої сили, інших елементів виробництва) є капітал у його грошовій формі».

С.В.Моїсєєв і В.І.Терьохін вважають, що фінансовий капітал – це фінансові кошти підприємства, відбиті в пасиві його бухгалтерського балансу. При цьому капітал підрозділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позиковий, формування якого здійснюється за рахунок позикових фінансових джерел.

В.Г.Белоліпецький визначає капітал як «...частину фінансових ресурсів, задіяних фірмою в оборот, і доходи, які вони приносять від цього обороту. У цьому розумінні капітал виступає як перетворена форма фінансових ресурсів». [3]

І.О.Бланк, розглядаючи капітал з позиції фінансового менеджменту визначає його таким чином: «Капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів». [1]

Розгляд наведених цитат дослідників дозволяє зробити висновок, що в умовах сучасного етапу розвитку ринкової системи господарювання розуміння фінансового капіталу як чисто грошового капіталу фінансових інститутів, що використовується в реальному секторі народного господарства, поступово трансформується. Це обумовлено тим, що в умовах сучасного ринкового господарства капітал підприємницьких структур фактично утворюється не тільки за рахунок мобілізації коштів з різних джерел, а й також шляхом вкладення матеріальних і нематеріальних активів, земельних ділянок, цінних паперів, інтелектуальних ідей і т.д. У зв'язку з цим фінансовий капітал можна розглядати як вартість сукупності залучених з різних джерел коштів, призначених для фінансового забезпечення господарської діяльності підприємницьких структур.

Основною метою функціонування фінансового капіталу є забезпечення формування доходу для власників підприємств і створення сприятливих умов для поступального розвитку суб'єктів підприємництва в процесі кругообігу дійсного капіталу на макро- і мікроекономічному рівні. [4]

Призначення фінансового капіталу.

1) створення необхідних економічних умов для здійснення реального процесу відтворення в економіці країни.

2) перетворення коштів й інших майнових цінностей в інвестиційні фонди, використовувані як джерела для утворення реального фізичного капіталу.

3) створення об'єктивних можливостей істотного збільшення обсягу створюваного в економічній системі держави валового внутрішнього продукту.

Причини, що обумовлюють зростання потре-

би у фінансовому капіталі: По-перше, збільшується число новоутворених підприємницьких структур, яким необхідний фінансовий капітал як «стартовий мотор»; По-друге, стабілізується економічне становище на більшості раніше створених підприємств, що передбачає значне збільшення обсягів фінансового капіталу. По-третє, в усіх галузях економіки постійно відбуваються структурні зміни, які зв'язані, з одного боку, з процесами концентрації фінансового капіталу, створення великих ПАТ, корпорацій, концернів, холдингів тощо, а з іншого боку, подрібнення діючих структур з виділенням певної частки фінансового капіталу для кожної з них. По-четверте, кількість фінансово нестійких підприємств зростає, отже буде збільшуватися число банкрутств, а це вплине на ріст потреби у фінансовому капіталі для їхньої санації чи фінансового оздоровлення. По-п'яте, стабілізація в цілому національної економіки і її підйом буде істотно впливати на ріст потреби у фінансовому капіталі.

Джерела утворення фінансового капіталу. За формою утворення фінансовий капітал — це в основному грошовий капітал, сформований у процесі розподілу і перерозподілу вартості валового внутрішнього продукту шляхом заощаджень (нагромаджень), які здійснюються домашніми господарствами, підприємницькими структурами нефінансового і фінансового секторів економіки, включаючи і держсектор, некомерційними організаціями, які обслуговують домашні господарства. Сюди відносяться нагромадження за рахунок використання частини чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, заробітної плати й інших доходів населення, певної частини коштів фондів, призначених на соціальні цілі, прямих і непрямих податків, доходів від зовнішньоекономічної діяльності. Протягом розвитку ринкової системи господарювання збільшується частка надходжень з інших економічних систем у вигляді інвестицій, позик і кредитів, а також «тіньових» капіталів. [4]

Джерела утворення фінансового капіталу підприємства:

І.Власні джерела:

1) Власні внутрішні: прибуток; амортизаційні відрахування, виручка від реалізації основних засобів, інші джерела. Особливість прибутку як джерела утворення фінансового капіталу полягає в тому, що навіть якщо його не використовують для цих цілей на конкретному підприємстві, то, розподіляючи і перерозподіляючи в масштабах економічної системи держави, він спрямовується на утворення і нагромадження капіталу інших суб'єктів підприємництва. В усіх випадках прибуток як джерело коштів забезпечує збільшення фінансового капіталу, його розширене відтворення. Зростання загальної суми прибутку і відсутність збиткових галузей у виробничій сфері національної економіки є однією з перших ознак поліпшення справ у народному господарстві. Вели-

чина амортизаційних відрахувань залежить від обсягу основних фондів у країні, норм і методів амортизації, встановлених у законодавчому порядку. У ринковій економіці підприємницькі структури самостійно розпоряджаються своїми амортизаційними відрахуваннями, визначаючи напрямки і цілі їх витрати. В основному, кошти, отримані за рахунок амортизації основного капіталу, спрямовуються на його відтворення, що є абсолютно необхідною і розумною дією. Однак в умовах трансформаційної економіки не всі суб'єкти господарювання грамотно розпоряджалися отриманими засобами від використання основних фондів. У багатьох випадках надане право самостійного використання амортизаційних відрахувань призводило до витрат коштів не за призначенням, а саме: на поповнення оборотних коштів, нестачу яких відчувають практично всі підприємства. У результаті такого підходу до використання амортизаційних відрахувань не здійснюється нормальне відтворення основного капіталу, а кошти, отримані за рахунок амортизації основних фондів, не повністю виступають джерелами фінансування розвитку підприємницької діяльності.

2) Власні зовнішні: акції; установчі й пайові внески; кошти бюджетів, позабюджетних та цільових фондів, кошти асоціацій, концернів, холдингів, що надаються на безоплатній основі. У ринковій економіці найбільше значення мають джерела коштів, які мобілізуються за рахунок можливостей фінансового ринку, оскільки основна маса вільних грошових капіталів концентрується на фінансовому ринку і через цей ринок перерозподіляється між окремими суб'єктами господарювання.

Головними постачальниками вільних коштів є домашні господарства, а також підприємницькі структури. Держава рідше бере участь в утворенні вільних коштів на фінансовому ринку, хоча її роль у формуванні фінансового капіталу досить велика, насамперед за рахунок активного регулювання його утворення.

В умовах розвинутого фінансового ринку кошти насамперед мобілізуються за рахунок можливостей ринку цінних паперів чи фондового ринку. При цьому в утворенні фінансового капіталу особливе значення має ринок інструментів власності.

Інструментами власності є прості і привілейовані акції, які при первинній емісії виконують функцію утворення фінансового капіталу публічних і закритих акціонерних товариств.

Завдяки ринку інструментів власності за рахунок емісії простих і привілейованих акцій утворюється акціонерний капітал в акціонерних товариствах, який становить основу фінансового капіталу даних типів підприємств реального і фінансового секторів економіки.

У господарчих товариствах (товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з дода-

тковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства) джерелами утворення пайового капіталу є установчі і пайові внески власників і учасників господарських структур.

У державних підприємствах утворення статутного капіталу здійснюється за рахунок фінансових можливостей державного і (або) місцевого бюджетів, а також фінансових засобів галузевих структур, державних об'єднань і холдингів.

II. Позикові джерела: банківські кредити, випуск облігацій, займи і кредити небанківських установ, позики і кредити держави, довгострокові податкові пільги і кредити, фінансовий лізинг.

У ринковій системі господарювання практично всі корпорації фінансового і нефінансового секторів економіки здійснюють фінансування своєї господарської діяльності насамперед за рахунок випуску різних облігацій.

Зовсім інша ситуація в економіці України, що пов'язано з декількома причинами. По-перше, для випуску облігаційних позик необхідно володіти досить великим обсягом власного капіталу і, в першу чергу, статутного фонду, тому що сума позики не повинна перевищувати 25% від його величини. Однак основна маса українських підприємств, у тому числі акціонерних товариств реального і фінансового секторів економіки, мають відносно невеликі статутні капітали. По-друге, суб'єкти господарювання всіх секторів економіки в сучасних умовах не є надійними емітентами боргових зобов'язань, тому попит на корпоративні довгострокові облігації відносно низький. По-третє, недоліки національного податкового законодавства тривалий час були стримуючим фактором випуску облігаційних позик підприємств. По-четверте, слабкість і нерозвиненість національного фондового ринку також не сприяють значному зростанню обсягів випуску корпоративних облігацій. По-п'яте, значну частину вільних грошових капіталів фінансового ринку забирають на себе державні облігаційні позики, які протягом останніх років були основними видами облігацій на фондовому ринку.

Завдяки кредиту підприємницькі структури одержують можливість безперервно здійснювати господарську діяльність. Чим розвиненіші кредитні відносини, тим ефективніше працюють окремі економічні суб'єкти країни. Довгостроковий банківський кредит використовується нарівні з облігаціями з метою одержання великих обсягів позикових коштів на тривалий період.

Однак в умовах трансформаційної економіки довгострокове банківське кредитування здійснюється в обмеженому обсязі у зв'язку з низькою кредитоспроможністю реального сектору економіки, високим рівнем ризику, а також досить високою вартістю залучення банками внесків і депозитів фізичних та юридичних осіб.

Як свідчить аналіз процесів формування фінансового капіталу вітчизняними підприємствами,

найбільш популярним джерелом залучення фінансових ресурсів є емісія акцій.

Протягом січня – жовтня 2011 року Державною Комісією з цінних паперів та фондового ринку зареєстровано 499 випусків акцій на суму 48,28 млрд грн. Порівняно з відповідним періодом 2010 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 10,73 млрд грн.

Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій за період, зареєстровано наступними банківськими установами, з метою збільшення статутного капіталу, зокрема: ПАТ «Кредит промбанк», ПАТ «Всеукраїнський банк розвитку», ПАТ «Діві банк», ПАТ АКБ «Імексбанк», ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»,

ПАТ КБ «Надра», ПАТ «Альфа-Банк», ПАТ «Банк «Петрокоммерц-Україна», ПАТ «Родовід Банк», ПАТ АБ «Брокбізнесбанк», ПАТ «Марфін банк», ПАТ АБ «Укргазбанк», ПАТ КБ «ПриватБанк», ПАТ КБ «Південкомбанк», ПАТ «Перший український міжнародний банк», ПАТ «Дочірній банк Сбербанку Росії», ПАТ КБ «Дельта», ПАТ «Меліор банк», ПАТ «Банк професійного фінансування» та ПАТ Банк Русский стандарт». Протягом січня – жовтня 2011 року кількість випусків акцій банків, пов'язаних із збільшенням статутного капіталу становить 87 випусків на суму 30,25 млрд грн.

Підприємства, які зареєстрували найбільші випуски акцій, наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Перелік емітентів, обсяг випуску акцій яких був найбільшим протягом I півріччя 2011 року*.

Назва емітента	Обсяг емісії, млн.грн.
ПАТ НАК «Нафтогаз Україна»	5000,00
ПАТ «ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України»	4589,99
ПАТ АБ «Укргазбанк»	4300,00
ПАТ «Родовід Банк»	3950,00
ПАТ КБ «Надра»	3500,00

*Розраховано за даними Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку [10]

Обсяг випусків акцій цих емітентів становив 60,45% від загального обсягу випусків акцій, зареєстрованих Державною Комісією з цінних паперів та фондового ринку.

Також за січень-жовтень 2011 року комісією зареєстровано 164 випуски облігацій підприємств на суму 31,42 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2010 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 26,28 млрд грн. А протягом I півріччя 2011 року зареєстровано 80 випусків облігацій підприємств на су-

ма 16,58 млрд.грн. У порівнянні з першим півріччям 2010 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 15,41 млн.грн.

Позитивним моментом є те, що до емісії облігацій залучаються не тільки банківські установи, а й промислові підприємства. Так із загального обсягу випуску облігацій на підприємства припадає майже 56%.

Перелік емітентів, що зареєстрували у першому півріччі 2011 року найбільші обсяги випусків облігацій підприємств наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Перелік емітентів, які зареєстрували найбільші випуски облігацій у I півріччі 2011 р. *

Назва емітента	Обсяг випуску, млн. грн	Частка у загальному обсягу емісії, %
ТОВ «ЕСУ»	5300,0	31,96
ПАТ комерційний банк «Приват банк»	2000,0	12,06
ПАТ КБ «Правекс-Банк»	500,0	3,02
ТОВ Агрокомплекс «Зелена долина»	300,0	1,81
ПАТ «Київхліб»	150,0	0,90

*Розраховано за даними Державної Комісії з цінних паперів та фондового ринку [10]

Обсяг емісії облігацій цих емітентів становив 49,76% від загального обсягу випуску облігацій, зареєстрованих Комісією.

Дані свідчать, що шляхом емісії акцій в 2011 році залучали фінансові ресурси банківські установи. До випуску облігацій були залучені й промислові підприємства. Але серед них можливість по емісії цього виду цінних паперів мали лише найкрупніші та найпотужніші підприємства. Що ж стосується більшості промислових підприємств, і особливо сільськогосподарських підприємств, то основним джерелом формування їхніх фінансових ресурсів залишається прибуток. Але це джерело фінансування є обмеженим, оскільки велика доля вітчизняних підприємств є збитковими. Наприклад, за 2010 рік майже 50% сільськогоспо-

дарських підприємств не отримали прибутку.

Процес використання фінансового капіталу залежить від стадії життєвого циклу підприємства. Підтвердженням цьому є аналіз процесу фінансування господарської діяльності підприємств різних галузей, форм власності і господарювання, який показує, що на початковому етапі 75% фінансового капіталу використовується для формування необоротних активів, 15% для утворення оборотних активів і 10% направляються у фонд оплати праці. Друга фаза — стійкий розвиток діяльності — структура фінансового капіталу складається зі співвідношення вкладення засобів у необоротні і матеріальні оборотні активи, цінні папери і фонд оплати праці. Наближені дані такого співвідношення становлять 15, 60, 15 і 10%

відповідно. [4]

Процеси формування і використання фінансового капіталу взаємопов'язані між собою і вони мають свою особливість в кожному підприємстві в залежності від його потреб та можливостей.

Висновки. В ринкових умовах господарювання кожне підприємство самостійно обирає

джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів. Вимогою, яку необхідно врахувати при формуванні фінансового капіталу є мінімізація вартості залучення капіталу та зростання ринкової вартості самого підприємства, та збільшення курсу його акцій на фондовому ринку.

Список використаної літератури:

1. Бланк И.А. Управление активами. – Киев: «Ника-Центр», 2000. – 720с.
2. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2007. – 440 с.
3. Конспект лекцій та завдання для самостійної роботи з дисципліни «Управління капіталом» (для студентів заочної форми навчання спеціальності 7.050107 – «Економіка підприємства») / Авт. Торкатюк В.І., Пан М.П., Коненко В.В. та ін. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 152с.
4. Управління ресурсами підприємства: Навч. посіб./ Під ред. к.е.н. Ю.М. Воробйова і д.е.н. Б.І. Холлода. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 288 с.
5. Грідчина М. В. Корпоративні фінанси (зарубіжний досвід і вітчизняна практика): Навчальний посібник/ М. В. Грідчина. - К.: МАУП, 2002. - 232 с. - Библиогр.: с.225-229
6. Ефимов О.В. Анализ собственного капитала //Вопросы экономики, № 8, 1998 г.
7. Дранко О. Управление капиталом. //Финансовая газета, № 42, 1998 г.
8. Лемківський Л.М. Управління капіталом підприємства // Фінанси України, №7, 1997
9. Ляшенко Г.П. Управління капіталом підприємства: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. / Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України.- Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 346с.
10. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку протягом I півріччя 2011 року (Електронний ресурс) / www.nssms.gov.ua / activities /annual

В статті дається определение категории «финансовый капитал предприятия», рассматривается эволюция этого понятия. Указаны основные источники формирования финансовых ресурсов предприятий, а также проанализированы процессы формирования финансовых ресурсов на отечественных предприятиях.

The article explains the purpose of financial capital, the evolution of the concept of "financial capital" and methodological aspects of its formation, shows the main sources and the analysis of the formation of capital of domestic enterprises.

Рецензент: д.е.н., професор Є. В. Мішенін
Дата надходження до редакції: 28.02.2012 р.

УДК 368.5.332.33

УДОСКОНАЛЕННЯ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

І. Д. Самошкіна, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджено стан страхування сільськогосподарських ризиків в Україні, виявлено основні причини гальмування його розвитку. Обґрунтовано необхідність системного підходу щодо вирішення проблем агрострахування.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах ринкової економіки завжди існує ризик, який є передумовою виникнення страхових відносин. Сутність ризику і ступінь його імовірності визначають зміст і розміри наданого страхового захисту. Система страхування сільськогосподарських ризиків в Україні структурована таким чином, що послуги страхування сільськогосподарським товаровиробникам надають приватні страхові компанії, які в своїй діяльності орієнтовані на отримання прибутку. Сільськогосподарські ризики є системними, а це означає, що в бага-

тьох випадках застраховані ризики викликають збитки у великому сегменті страхувальників одночасно, що може призвести до великих страхових виплат, які перевищуватимуть зібрані премії. Страхування базується на принципі диверсифікації ризиків у страховому пулі. Коли ризики стають більш корельованими (менш диверсифікованими) механізм об'єднання їх у пул спрацьовує менш ефективно. Страхові компанії, незалежно від сфери, в якій вони працюють, часто передають свої ризики приватним перестраховикам або на ринки капіталу. Оскільки сільськогосподарсь-